

درماتیت حاصل از جرب هگزید یونیس اس-پی
(Hexidionis sp) از خانواده ترومبیکولیده
(Trombiculidae) در ایران

مجله نظام پزشکی

سال نهم، شماره ۱، صفحه ۳۸، ۱۳۶۲

دکتر صادق رهبری - دکتر همان راک*

مقدمه:

تاکنون بالغ بر ۶۰۰ گونه جرب از خانواده ترومبیکولیده را نام برده اند که معدودی از آنها ناقل ریکتزیا تسوتسوگاموشی (*Rhichettsia tsutsugamushi*) که عامل تیفوس خارش است (*Serub typhus*) می باشند و برخی دیگر موجب خارش التهابی پوست در بسیاری از نقاط جهان می شوند. در سال ۱۹۷۰ ورکامن گراندجان *Vercammen grandjean* و همکارانش ۲۰ گونه مختلف از ترومبیکولیده ها را از پستانداران، پرندگان و خزندگان ایران گزارش کرده اند (۷) و همچنین در سال ۱۹۷۷ کودریاشوا (*Kudryashova*) هفت گونه دیگر از ترومبیکولیده های ایران را مشخص نموده است (۵). هگزید یونیس اگامی *Hexidionis agamae* تنها گونه گزارش شده از ایران است ولیکن چنین نظر می رسد که گونه جرب مورد بحث ما گونه جدیدی از این جنس (*Hexidionis sp*) باشد. مرحله نوزادی این بند پایان (جرب) که بسیار کوچک و در حدود ۵۰۰ میکرومتر رنگ می باشند در مناطق جنگلی شمال ایران باعث خارش التهابی پوست می شوند. ضمامم دهانی این نوزادان جهت سوراخ کردن پوست سازمان یافته و بدینسان می توانند انسان و دیگر موجودات را بخوبی بگزینند.

گزارش متعددی از چگونگی آلودگی کشاورزان مزارع با این جربها در نقاط مختلف دنیا وجود دارد که آنها را بنام

* گروه آموزشی انگل شناسی و بیماریهای قارچی
و پوستی دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران.

جرب دروگران (*Harvest mite*) و شیگگز (*Chiggers*) و یا گزنده قرمز (*Red bug*) می نامند (۲).

مشاهدات صحرائی و آزمایشگاهی:

ضمن بررسی بندپایان شمال ایران با افرادی از شکاربانان پارک ملی دشت ناز مازندران برخورد گردید که از جراحات پوستی توام با خارش شدید رنج می بردند.

بدنبال تحقیق در باره عامل این آزردهای پوستی معلوم گردید که شکاربانان ضمن تماس با گیاهان علوفه ای سطح مرتع آلوده به موجودات ریز قرمز رنگی می شوند که پس از مدتی مبتلا به خارش و سوزش در ناحیه مچ پا و کمر می گردند. چنین اظهاراتی ما را بر آن داشت که احتمال نقش جرب از خانواده ترومبیکولیده را که اکثراً در تولید این عوارض موثر هستند در نظر بگیریم. بنابر این کلیه پوستولهای ایجاد شده در سطح پوست بیماران مورد بازرسی دقیق قرار گرفت که در چندین مورد در مرکز پوستولها جاندارانی که گمان می رفت عامل این ناراحتیها باشند مشاهده گردید و چون احتمال آلودگی از سطح مراتع مسلم بود، لذا از خاک و علوفه گرامینه (*Gramines grass*) نمونه برداری شد. در آزمایشگاه انگل شناسی با استفاده از روش برلس *Berlese method* (۱) کلیه جربهای خاک و علوفه جدا گردید که در بین آنها نوزادان جربهای ترومبیکولیده بالا ترین درصد را نشان می داد.

* گیاهانی از خانواده گندم

سرپرست خانواده که از شکار بانان سازمان حفاظت محیط زیست است می باشد و بقیه بیماران مرد بودند که مستقیماً در معرض آلودگی قرار گرفته بودند. با توجه به سئوالاتی که از سیر آلودگی بعمل آمد معلوم گردید که این عارضه همه ساله از اوائل پائیز شروع می شود و با سرد شدن هوا رو به نقصان می گذارد و هر چه ارتباط بیماران با مرتع بیشتر باشد امکان آلودگی مجدد وجود دارد در غیر این صورت آلودگی در مدت ۲ هفته پایان می پذیرد.

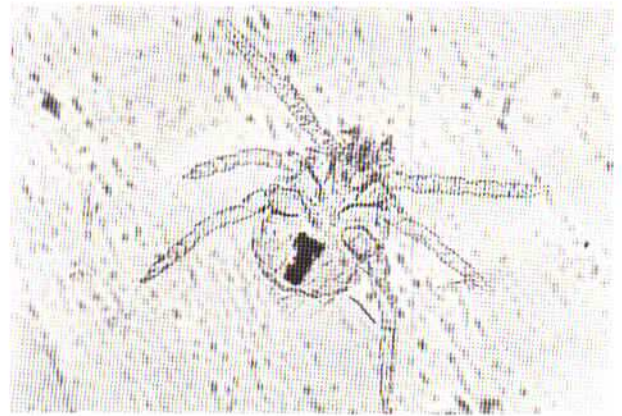
نشانه های بیماری بصورت اریتم (Erythema) آغاز می گردد و ظرف چند ساعت بدنبال آن پاپول (Wheal) سپس تاو ایجاد می شود که بسیار دردناک و توام با خارش است. متعاقباً پوستولها بشکل متمرکز یا بصورت خطی بدنبال هم ظاهر می گردند. (با بررسی مرکز این پوستولها توانستیم نوزادان جرب را مشاهده نمائیم). بتدریج بعلت خارش شدید پوست موضع سائیده شده و ترشحات اکسودانی زیادی سطح پوستول را فرا می گیرد. پوستولهای منظم خطی شکل در اطراف میچ دست و پا و کمر و ناحیه شکم و نشیمنگاه مشاهده شد که اکثر موارد این پوستولها در اطراف کمر و یا ساقه جوراب واقع شده بودند (شکل ۲).

شکل (۲) - ضایعات ناشی از نوزاد جرب هگزاید یونیس اس پی

در برخی از بیماران بعلت گسترش و شدت گزش حالت بیخوابی ایجاد شده بود که بتدریج بعد از درمان این حالت برطرف گردید.

بعد از شفاف و مونت نمودن نوزاد جربهای فوق الذکر و تحقیق درباره رده بندی آنها، گونه جدیدی از جنس هگزاید یونیس مشخص گردید (۸) (شکل ۱). در اینجا باختصار بذکر

شکل (۱) - نوزاد جرب هگزاید یونیس اس پی (×۱۰۰)

اختلاف های ساختمانی این گونه با هگزاید یونیس آگامی می پردازیم.

قطعه کیتینی سطح پشتی در لبه قدامی فاقد شانه و اندکی برجسته و در میان دارای یک خار حسی است. در لبه خلفی برجستگی را نشان می دهد که مجهز به خارهای نخی شکل و منشعب است. روی قطعه کیتینی پشتی دو نوع فرورفتگی نقطه ای شکل مشاهده میگردد که فرورفتگی های کوچک زیاد و متراکم و فرورفتگی های بزرگ به تعداد کم و پراکنده می باشند.

در گونه هگزاید یونیس آگامی فرمول تیبیا و تارس (طرز قرار گرفتن موهای حسی روی تیبیا و تارس در منطقه بالائی، میانه و پائینی) عبارت است از $(fBt=6b/6b/7b \quad fBT=3b/3b/5b)$ در صورتیکه در نمونه مورد بررسی مشخصات این دو فرمول متغیر بوده و با آن مطابقت ندارد لذا با این اختلاف میتواند گونه مورد بررسی گونه جدیدی باشد.

مشاهدات درمانگاهی:

در مجموع ۹ بیمار آلوده مورد بررسی قرار گرفت که در بین آنها دو کودک و مادر آنها در ارتباط غیر مستقیم با محیط، آلوده شده بودند که چنین بنظر می رسد منشاء آلودگی از

ه قرار دادن نمونه انگل بین لام و لامل

نتیجه و بحث:

در بسیاری از نقاط گرمسیر جهان بویژه در اواخر تابستان افرادی که از میان علفزارها و مزارع گندم عبور مینمایند پس از ۳-۶ ساعت در پوست خود احساس خارش و سوزش شدیدی می کنند و بدنهای آن تورم موضعی پوست همراه با پوستول و تاول ظاهر می گردد.

عامل این عوارض نوزاد جربهای خانواده ترومبیکولیده می باشند که متداولترین گونه این خانواده ترومبیکولا اتومالیس (*Trombicula Atumnalis*) است که در اروپا و دیگر نقاط جهان در ماههای پائیز باعث خارش التهابی پوست می گردد (۶). در امریکای جنوبی گونه ای از این خانواده را بعنوان عامل خارش التهابی پوست انسان و دام ذکر نموده اند. نوجه و بالغ انگل ذکر شده بر خلاف مرحله نوزادی آن که انگل انسان و دیگر حیوانات می باشند گیاهخوار و یا روی حشرات زندگی می کنند لیکن نوزادان با توجه به ضمامم دهانی قوی، پوست را سوراخ نموده و با فرو کردن ضمامم دهانی خود از لنف میزبان تغذیه می کنند و متعاقب این عمل ترشحات بزاقی خود را وارد پوست می نمایند که موجب تحریک سلولی و نکروز موضعی می گردد. در صورت جدا نمودن جرب از پوست، التهاب تخفیف می یابد که این امر نشان دهنده تغییرات پوستی ناشی از گزش بوده است و برخی از محققان عقیده دارند که ترشحات

بزاقی باعث ازدیاد حساسیت (Hypersensitivity) می گردد (۳).

این جرب برخلاف جربهای سازکوپتی دالان پوستی ایجاد نمی کند (۴) و بطوریکه اوتیگ (Eunig) اظهار می دارد، از ۲۶ جربی را که روی پوست خود قرارداد، ۲۱ جرب در روی پوست مستقر گردید و فقط ۵ عدد از آنها در قاعده مو جایگزین شدند و ضمامم دهانی خود را وارد فولیکولهای موم نمودند (۳). درمانهای انجام یافته روی بیماران ذکر شده توسط پزشکان استان مازندران اکثراً استفاده از پمادهای دارای آنتی هیستامینیک و کورتیکو سترئوئید بوده است. گرچه این درمانها باعث تخفیف خارش می گردند لیکن روی جرب هیچگونه اثری ندارند. پژوهندگان مختلف جهت از بین بردن جربهای مولد این عارضه بکار بردن گرد ددت همراه با پودر تالک را در البسه افراد مفید می دانند. امروزه سموم کار با مات رایج تر می باشد. جهت پیشگیری بکار بردن مواد دور کننده نظیر مخلوطی از بنزیل بنزوات ۴۵ قسمت و دی متیل یا دی بوتیل فتالات ۴۵ قسمت و ماده پاک کننده (دترژنت) ۱۰ قسمت در هنگام ورود بمناطق آلوده توصیه کرده اند و برای پاکسازی منطقه بکار بردن گامکسان (Gamexan) بمیزان ۱۸۱۵ گرم را در هر اکر (Acre) توصیه نموده اند (۲).

REFERENCES:

- 1- Baker, E.W., Wharten, G.W.: An introduction to acarology, The macmillan co.,- New York , PP: 6-7. 1952.
- 2- Faust, E.C., Russell.E.F.: Graige and Faust, s clinical Parasitology. 7 edition. Lea and Febigen, Philadelphia, PP: 776-777. 1967.
- 3- James, M.T., Harwood, R.F.; Herms, s: Medical entomology, 6 edition, The macmil- lan Co., PP: 381-385, 1969.
- 4- Jones, B.M.: The penetration of the host tissue by harvest mite, parasitology., 40, PP: 247-260. 1950.
- 5- Kudryashova, N.I: New species of chigger mites of the genus neotrobicula hirst 1915 (Acariformes - trombiculidae) from Iran Byulleten Moskovskogo obshchestva -

Ispzytalela. Prirody. Otdel Biologicheskii 81(3) , PP: 46-59. 1977.

6- Smart, J., Jordan, K., Whittick, R.J.; A handbook for the identification of - insects of medical importance , Third edition, British Museum, P: 265. 1956.

7- Vercammen Grandjean, P.H., Rohde, Jr. and Mesghali, H.; Twenty larval Trombicu- lidae (Acarina) from Iran. J. para., 56, PP:773-806. 1970.

8- Vercammen - Grandjean, P.H.: The chigger mites of the far east, Univ. Calif. Med. Centr. 1968.